

АСТРОНОМСКЕ И ПСЕУДОАСТРОНОМСКЕ ВЕСТИ У ДОМАЋИМ МЕДИЈИМА

МИРЈАНА УЗЕЛАЦ, ВЛАДИМИР УЗЕЛАЦ

Филозофски факултет, Чика Љубина 18-20, 11000 Београд

Резиме: Рад се бави анализом астрономских и псеудоастрономских вести у српским медијима. Желели смо да испитамо типове, садржај и начине представљања вести које за своју тему имају астрономске феномене. Такође, испитали смо и вести псеудонаушног карактера које се тичу свемира и астрономије. Показано је да већина ових вести потиче из истих извора и да не постоји већа разлика између медија. Највећи број медија астрономске вести третира пре као занимљивости него као едукативне чланке. У највећем броју случајева, реч је о занимљивим астрономским појавама, док се понекад ради о сензационалистичким вестима везаним за теме као што су ванземаљци и смак света.

1. УВОД

Циљ овог рада јесте да се на примеру вести објављених у домаћим медијима анализира начин на који се астрономски феномени представљају публици. Истраживањем је обухваћено десет познатих медија који, између осталог, објављују вести из астрономије. Ове вести по природи су веома хетерогене и могу обухватити велики број тема и феномена. Исто тако, вести овог типа могу по свом карактеру и изворима бити научне (астрономске) и псеудонаучне. Овај рад за циљ има да истражи обе категорије. Као што ће у даљем тексту бити показано, медији не праве значајнију разлику између ове две врсте вести, тако да су обе узете као тема истраживања. Вести су сакупљене и анализирани путем Интернет издања десет одабраних медија, а одабрани период у коме су објављене ограничен је на 2011. годину.

Занимало нас је да, пре свега, истражимо начине представљања оваквих вести: њихов тон, садржај и теме које покривају. Која врста феномена и открића из богате области астрономије привлачи пажњу медија како би о њима писали? На који начин медији извештавају публику и како могу да осигурају научни интегритет вести? Најзад, какви су коментари и реакције публике на ову врсту саопштења?

Такође, једно од важних питања која смо поставили јесте начин на који се третирају сензационалистичке вести. Ове вести махом немају своје покриће у науци и потичу из сумњивих извора. Када је реч о астрономији, овај тип вести може се тицати ванземаљских бића или наводног смака света. Није случајно што смо одабрали да истраживање обавимо у 2012. години. Идеја о смаку света и календару Маја присутна је у медијима, те смо желели да испитамо начин на који је ова тема третирана на прагу 2012. године.

2. ОДАБРАНЕ ВЕСТИ И МЕДИЈИ

Истраживањем су обухваћени Интернет медији у Србији и вести посвећене астрономији које су ови листови објавили у 2011. години. Интернет медији и сајтови одабрани су из више разлога. Пре свега, ова врста медија изузетно је погодна за претраживање и претрагу, па је могуће анализирати велики број вести из различитих медијских извора. Исто тако, сви одабрани електронски медији – са изузетком једног, *24sata.rs* – имају своје штампано или електронско издање. У том смислу, кроз анализу садржаја веб сајтова датих медијских кућа, може се стећи слика о садржају вести које су ови медији објављивали и у својим другим издањима (штампа, телевизија). Уз то, Интернет издања имају ту предност што сарже велики број вести које се појављују и у другим издањима, уз евентуални додатак вести које су присутне само на Интернету. На овај начин, било је могуће обухватити велики број вести у архивама посматраних медијских кућа. Такође, Интернет издања имају и ту предност да садрже коментаре посетилаца. На овај начин, могуће је пратити реакције и коментаре које су одређене вести изазвале.

С друге стране, Интернет издања медија имају и своје мане. Пре свега, не постоји гаранција да ће сајт садржати све вести које је медијска кућа објавила у другим издањима (штампа, телевизија). Исто тако, Интернет пружа могућност лаког брисања и прекрајања садржаја: на пример, веома је једноставно уклонити вест или коментар који се сматра непожељним, што није тако лако учинити са другим врстама издања, као што су штампа или телевизија. Међутим, и поред ових ограничења, сматрали смо да Интернет издања медија пружају добру слику о типовима и садржају објављених вести.

Временски период – 2011. година – одабран је као довољно рецентан да би вести осликавале тренутне трендове. С друге стране, овај период је завршен, тако да је било могуће сагледати све евентуалне последице и одјеке које су објављене вести могле да изазову у јавности. Најзад, 2011. јесте потенцијално занимљива година, с обзиром на популаризовану идеју о крају мајанског календара и смаку света који би требало да се одигра у 2012. години. Због овога смо сматрали да би било важно испитати представљање ове идеје у домаћим медијима и евентуално повезивање смака света са астрономским феноменима. Претпоставили смо да се постотак вести које се

тичу мајанског календара и смака света могу интензивирати приближавањем 2012. године, и желели смо да испратимо овај тренд. Због свега наведеног, вести из 2011. године представљале су погодан извор за анализу.

2.1 Посматрани медији

Истраживањем је обухваћено десет медија, који су одабрани због своје популарности у Србији. При одабиру медија, руководили смо се, пре свега величином медија, а не њиховом популарношћу или евентуалним идеолошким стремљењима. У том смислу, одабрани су како медији који се сматрају озбиљним и ауторативним, тако и популарни таблоиди. Као што је већ речено, сви медији осим једног имају поред Интернета и још најмање једну врсту издања (штампа, телевизија, радио).

<i>24 Sata</i>	http://24sata.rs
<i>B92</i>	http://b92.net
<i>Blic</i>	http://blic.rs
<i>Вечерње новости</i>	http://novosti.rs
<i>Danas</i>	http://danas.rs
<i>Kurir</i>	http://kurir-info.rs
<i>Политика</i>	http://politika.rs
<i>Правда</i>	http://pravda.rs
<i>Press</i>	http://pressonline.rs
<i>РТС</i>	http://rts.rs

Табела 1: *Посматрани медији и њихови Интернет сајтови*

Вести су одабране путем претраге архиве медија на веб сајтовима. У претраживању су коришћене кључне речи везане за тему рада: „астрономија“, „свемир“, „звезде“, „космос“, „ванземаљци“, „смак света“. У обзир су узимане вести од значаја за истраживање објављене током 2011. године. Да би претрага била потпуна, извршено је и читање архиве свих вести, но овај метод није открио нове вести које нису пронађене претрагом кључних речи. У сваком случају, циљ није био пронаћи сваку појединачну вест, већ стећи увид у врсту и садржај вести које се појављују у медијима.

2.2 Извори вести

Из анализе астрономских вести у домаћим медијима, може се приметити да оне потичу из неколико извора:

- Научни извори – Непосредна комуникација новинара и астронома (интервју, саопштење)
- Научни извори – Вести преузете путем агенција (*Танјуг, Бета*)
- Преузимање вести са иностраних веб сајтова
- Непоуздани извори (псеудонаучне тврдње)

Вест, пре свега, може потицати из директне комуникације новинара и научника, или из саопштења које научник или институција издају за јавност. С друге стране, велики број вести, нарочито иностраних, преузимају се путем агенција као што су *Тањуг* и *Бета*. Ове вести у себи увек садрже извор информација, што може бити инострани научник или институција (на пример, NASA). Исто тако, одређени број вести преузима се директно са иностраних веб сајтова, чија научна валидност и ауторитет могу бити већи или мањи. Најзад, вести се могу преузети и из сасвим непоузданих извора, као што су неодговарајући саговорници (лица која нису научници) или оних који пласирају псеудоастрономске вести. Такође, треба поменути да може постојати и пракса намерног фабриковања вести које чине сами новинари. Међутим, ова појава није могла бити испитана током истраживања, тако да евентуална фабрикација вести и измишљање чињеница нису узети као тема овог рада.

Оно што се могло приметити јесте да највећи број вести у свим електронским листовима чине оне које су преузете путем агенција и као такве имају инострани извор: страни научник или институција, мада има и псеудонаучних вести преузетих путем агенција, о чему ће касније бити више речи. На крају треба рећи и да се исти извори и, уопште, исте вести, појављују у свим посматраним медијима.

2.3 “Астрономске” и “Псеудоастрономске” вести

На овом месту треба, пре свега, размотрити разлику између онога што се може назвати „астрономском“ вешћу наспрам „псеудоастрономске“, будући да су те врсте тема овог рада. На први поглед, чини се да је разлика јасно уочљива и у потпуности разумљива: астрономске вести су оне које потичу из поузданог научног извора, и које су као такве валидне и представљају тачну слику стварности. Наспрам њих, псеудоастрономске вести јесу оне које се не базирају на науци, већ на различитим изворима непоузданог карактера и које у себи садрже псеудонаучне тврдње. Ове вести представљају плод маште, псеудонауке и погрешног тумачења астрономских чињеница. Као такве, најчешће потичу из непоузданих извора и по правилу садрже сензационалистичке тврдње које се не слажу са ставовима званичне науке.

Према овом тумачењу, делује једноставно препознати астрономске вести наспрам псеудоастрономских: астрономске јесу оне које потичу из поузданог научног извора и садрже научне чињенице, док су псеудоастрономске оне које су плод сумњивих извора и чије тврдње се не темеље на научним принципима. Међутим, уколико размотримо садржај вести које се појављују у српским медијима (према овај проблем није само везан за Србију), примећује се да услед различитих фактора није једноставно повући јасну границу између онога што представља астрономску од псеудонаучне вести.

Реч је о томе да свака вест која се појављује у медијима намењеним широкој публици (а не научној јавности), по самој својој природи представља интерпретацију и одређено читање у њој представљених чињеница. Као таква, вест у медијима представља врсту текста који је по својој природи подложен различитим тумачењима. Ово се односи како на реакцију публике, тако и на сам процес у коме једна оваква вест настаје. У том смислу, и вести које потичу из валидних научних извора и које би требало да садрже научне чињенице, могу на свом путу до публике да изгубе већи део своје веродостојности и као такве се приближе ономе што смо раније дефинисали као псеудонаучну вест.

2.4 Интерпретација вести

Постоји неколико разлога услед којих и вести преузете из валидних научних извора могу да изгубе своју веродостојност на путу до публике и као такве се приближе псеудонаучним вестима. Ово је најчешће последица већ поменуте чињенице да је вест као таква интерпретација одређених чињеница коју врше различити актери: научници и институције, новинари, преводиоци и публика.

Када је реч о вестима директно преузетих из научних извора (интервју са научницима и представницима институција, саопштења), пут од извора до публике може се шематски представити као:

Научник->Интерпретација->Новинар->Публика

У овом смислу, научник је тај који директно комуницира са новинарима. Он/она дају одређено саопштење о датој појави или истраживању које је тема вести. Пре него што вест стигне до новинара, међутим, сам научник мора да прилагоди вест захтевима шире публике. Вест или саопштење не могу да буду презентовани у својој основној форми, као што би били презентовани представницима академске заједнице и другим стручњацима. У том смислу, сам научник има задатак да вест “преведе“ на језик разумљив широј публици. Ово је нарочито важно у природним наукама као што је астрономија, будући да многи читаоци нису упознати са стручним терминима, прорачунима и методама које науке користе у својим истраживањима.

Превођењем вести на језик разумљив широј публици, научник врши једну врсту интерпретације и поједностављења научних чињеница. Ова интерпретација је први корак у формирању такве вести. Када изда саопштење новинарима, или са новинаром уради интервју, ова информација преноси се даље. Новинар преузима добијену информацију и потом је додатно прилагођава захтевима листа и новинарског саопштавања. Могуће је да ће новинар додати своје објашњење научникових речи, или ће неке од представљених чињеница даље упростити. Није ретка ни ситуација у којој ће

вест добити бомбастичан наслов како би се привукла пажња публике¹. Текст се обликује тако да заинтересује читаоце, па се основна идеја понекад губи. Тек овако обрађена, вест доспева до публике. На свом путу, кроз различите интерпретације и прилагођавања, постоји могућност да вест изгуби своју научну валидност.

Нешто слично може се догодити и у случају вести преузетих путем агенција и иностраних сајтова. По правилу, ово су иностране вести које често као извор имају институцију или научника. У овом случају, пут од извора до публике може се шематски представити као:

Извор->Превод->(Провера података)->Публика

И у случају ових вести први корак ка интерпретацији чине сами научници и институције које преводе своје вести на језик прилагођен широј публици. Међутим, како је реч о иностраним вестима, као следећи корак намеће се превод. Лош и неадекватан превод може да измени или сасвим промени значење вести (познат је пример вести о вештачким каналима на Марсу) (Stowe, 1999, стр. 486). Када је реч о вестима преузетим путем агенција, по правилу би требало да оне прођу проверу код домаћих научних извора. Међутим, анализа вести у домаћим медијима показује да то није случај. Вести преузете путем агенција и других страних извора по правилу не садрже коментар домаћег научника који би потврдио или објаснио наведене податке. Из неформалног разговора са научницима сазнали смо да медији не контактирају научнике како би проверили податке које објављују. Ово су још неки од разлога због којих и вести које потичу из валидних научних извора на путу до публике могу да изгубе на својој веродостојности.

Као додатне разлоге који могу да пољуљају научну валидност вести јесте лош одабир извора (необавештени новинар не контактира права лица: на пример, консултује инжењере уместо астронома), као и преузимање вести са сајтова забавног и неформалног карактера које се презентују публици као саопштења из валидних научних извора. Овде треба додати и већ поменуте опасности лошег и непрецизног превода, као и лошу појаву намерног фабриковања вести и чињеница ради добијања публицитета².

Из свега наведеног, види се да велики број иначе научних вести може да изгуби много од свог кредибилитета на путу од научника до публике. Ово је један од разлога због којих је тешко направити јасну границу између онога што би се могло дефинисати као "астрономска" и "псеудоастрономска" вест. Током истраживања, уочено је да и вести и саопштења из валидних научних

¹ Дobar пример оваквог наслова јесте вест објављена у листу *Blic* 21.01.2011. Наслов вести јесте: "Ускоро експлозија звезде која ће осветлити Земљу на две недеље". Садржај вести, међутим, открива да је реч о експлозији супернове, која се теоретски може очекивати у периоду од два милиона година.

² Фабрикацијом се могу бавити и новинари и научници, као и лица која се издају за стручњаке.

извора, као и оне псеудонаучног карактера (често везане за ванземаљце или смак света), добијају исто место у посматраним медијима. За обе врсте вести по правилу су резервисане исте рубрике у електронским листовима, што намеће закључак да их дати медији посматрају као исту групу вести. Стога смо одлучили да прављење јасне дистинкције између ове две врсте вести не буде основна тема истраживања. Ово се не чини из покушаја да се вести из валидних научних извора изједначе са псеудонаучним вестима, већ да се фокус рада усмери на врсту вести, начине представљања и коментаре везане за све врсте вести које имају астрономију или неки космички феномен као тему.

3. САДРЖАЈ ВЕСТИ

Из анализе посматраних вести, може се приметити да оне деле велики број заједничких карактеристика, без обзира на сам садржај или медиј у коме су објављене. Оваква релативна униформност јесте једна од основних карактеристика астрономских вести у домаћим медијима.

По правилу, овакве вести су веома кратке. Једна вест садржи између 150 и 300 речи. Има одступања, али ретко која вест има више од три или четири пасуса. Велики број вести садржи фотографију, најчешће преузету са сајта неке од иностраних агенција. Већина медија започиње вест кратким уводом који треба да заинтересује читаоце. Овај увод служи више као поднаслов и као такав за циљ има да привуче публику.

Оно што такође треба нагласити јесте да се вести по правилу преузимају из истих извора и као такве готово су идентичне без обзира на лист који их је објавио. Највећи број вести преузима се путем агенција (*Тањуг*, *Бета*), па не чуди чињеница да се исте вести понављају из листа у лист и да садрже идентичне информације.

Астрономске вести махом се смештају у рубрику намењену занимљивостима, ређе вестима из света. Тако, на пример, *B92* овакве вести најчешће објављује у оквиру рубрике “живот”, *Blic* користи рубрику “слободно време”, а *Press* “занимљивости”. *Danas* се определио за “викенд”. Занимљиво је приметити да *Политика* има рубрику “наука”, што овај лист издваја од осталих, премда и *Press* користи рубрику “здравље и наука”. Види се да већина листова нема посебну рубрику за вести из науке, астрономске вести махом се објављују међу занимљивостима. Тако није необично да се на истом месту нађу вести о црним рупама и о Британцима који се шест месеци возе у таксију (*Blic*, 2011).

Оно што је такође важно уочити јесте да не постоји нека већа разлика међу медијима када је реч о вестима из астрономије. Сви испитани листови махом објављују исти тип вести из астрономије, и једина разлика односи се на то који број оваквих вести објављују на својим сајтовима. Међутим, када је реч о типу и садржају вести из астрономије, не постоје неке приметне разлике међу медијима.

3.1 Типови вести

Опште узев, астрономске и псеудоастрономске вести у домаћим медијима могу се поделити на неколико основних типова:

Саопштења о феноменима

Ово су вести које се тичу природних феномена као што су помрачења Сунца и Месеца, почетак годишњих доба и слично. (Пример: „У суботу помрачење Месеца“) (*Политика*, 2011) У ову врсту вести могу се убројати и саопштења домаћих друштава и институција. Као извор ове вести често имају домаће научнике и представнике институција, мада то није правило. Овакве вести укратко описују природну појаву или феномен о којој је реч, често уз приложу фотографију.

Открића и занимљивости

Ове вести представљају неку необичну појаву или откриће забележено у астрономији. (Пример: „Детектована светлост веома старе галаксије са црном рупом“) (*Blic*, 2011). Овај тип вести веома је хетероген, па тако може да се бави фотографијом необичног феномена у космосу (судари галаксија, црне рупе, супернове), свемирским програмом (лансирања ракета, планови за градњу свемирских станица), или вестима из историје астрономије. По правилу, овај тип вести преузима се из иностранства путем агенција, ређе са иностраних веб сајтова. Као извор у самој вести најчешће се помиње инострани научник или институција (NASA, на пример).

Ванземаљци

У ову категорију груписане су вести псеудонаушног карактера које се тичу ванземаљског живота и наводне посете ванземаљаца Земљи. (Пример: „Ванземаљци у новембру нападају Земљу?“) (*B92*, 2011). Ове вести су сензационалистичког и спекулативног карактера, често са веома бомбастичним насловима. Обухватају теме као што су посета ванземаљаца, докази да ванземаљци постоје, завера да се сакрије постојање ванземаљаца и слично. По правилу се преузимају из иностранства путем агенција. Карактеришу их сензационалистички наслови

Смак света

У ову групу издвојене су вести које се тичу смака света, нарочито уколико се као узрок помиње неки космички феномен. (Пример: „NASA зна да се ближи смак света“) (*Kurir*, 2011). Као и претходна група, и ова садржи вести сензационалистичког и псеудонаушног карактера. Садрже бомбастичне наслове и често се повезују са календаром Маја.

Важно је напоменути да, иако по садржају и основном извору сасвим другачије од занимљивости из науке, псеудоастрономске вести имају готово идентичан формат са другим вестима из астрономије. По правилу су исте дужине, написане истим стилем и преузете из истих извора (агенције као

што су *Танјуг* или *Бета*). Смештају се у исте рубрике са астрономским вестима и по правилу не садрже никакво додатно објашњење или консултацију са домаћим астрономима. Ово указује на чињеницу да новинари махом не контактирају домаће стручњаке за коментар на ову врсту вести. Једино што по форми разликује ове вести од занимљивости из науке јесу далеко сензационалистички наслови.

3.2 Дистрибуција вести

Занимљиво је утврдити број астрономских вести које се појављују у медијима, њихову учесталост и популарност одређених типова вести. Као што је већ речено, приметних разлика међу медијима нема када је у питању садржај и врста вести из астрономије. Будући да највећи број оваквих вести долази путем агенција, махом имају исти извор и по садржају су готово идентичне. Али, када је реч о броју објављених вести, примећују се разлике. Убедљиво највећи број вести из астрономије и псеудоастрономије има лист *Blic*, који у просеку објављује једну или две вести овог типа недељно. Прате га *B92* и *Press*, док остали листови објављују знатно мањи број вести из астрономије (неколико месечно). Број оваквих вести чини се да зависи не од уређивачке политике листа, већ од простора који је на Интернет страници резервисан за вести које се могу означити као “занимљивости”. Они листови који објављују већи број оваквих занимљивости имаће и већи број вести из астрономије.

Када је реч о броју вести према типовима, треба приметити да убедљиво највише има вести које смо дефинисали као “открића и занимљивости”. Ово не треба да чуди, будући да је сама категорија дефинисана веома широко и обухвата сваку вест везану за астрономију или неки космички феномен која има научни извор. С друге стране, треба напоменути да је број сензационалистичких и псеудоастрономских вести (ванземаљци, смак света) релативно мали у односу на укупан број објављених вести из астрономије.

Дистрибуција вести по типовима може се илустровати на примеру листа *Blic*. Од 133 вести, највећи број припада занимљивостима, док су псеудонаучне вести релативно ретка појава:

Тип вести	Број вести	Процент
Саопштења о феноменима	25	18,8%
Открића и занимљивости	100	75,2%
Ванземаљци	6	4,5%
Смак света	2	1,5%
Укупно:	133	100%

Табела 2: Дистрибуција вести по типовима (пример: „*Blic*“)

Види се да вести сензационалистичког типа заузимају релативно мали проценат астрономских вести објављених у домаћим медијима. На први поглед ово може да се чини изненађујућим, будући да вести са бомбастичним насловима и псеудонаучним тврњама лако привлаче пажњу, но њихов удео је мали у односу на број вести научног карактера (саопштења о феноменима, астрономске занимљивости, и слично).

4. КОМЕНТАРИ И РЕАКЦИЈЕ

Као што је већ речено, један од разлога због кога су као извор података одабрана Интернет издања домаћих медија био је и тај што је на овај начин могуће пратити коментаре и реакције на објављене вести. Као што би се и могло закључити, не привлаче све вести једнаку пажњу нити једнак број коментара. Будући да постоје разлике у посећености сајтова и општем броју коментара, нисмо се бавили анализом броја коментара између медија. Оно што нас је на овом месту занимало јесте да испитамо начине на који посетиоци реагују на вести из астрономије: да ли остављају своје коментаре; које вести привлаче највећи број коментара; какав је садржај оваквих коментара?

Оно што се може утврдити на великом броју сајтова, јесте да готово све вести привлаче неки облик коментара. Број ових коментара варира од неколико до 400 и више, али готово да не постоји вест без иједног коментара, нарочито на сајтовима који објављују велики број вести.

Друга ствар која се мора приметити, јесте да не постоји неко правило о томе која ће вест привући више коментара. Могло би се помислити да сензационалистичке вести о ванземаљцима и смаку света привлаче највећи број коментара, но то није увек случај. Премда су ове вести популарне, и “обична” занимљивост или саопштење може привући велики број коментара и реакција.

Ово често има везе са начином на који се коментари остављају. Наиме, није ретка појава да посетиоци воде дискусију, тако да велики број коментара заправо представља њихов разговор а не нове реакције које су оставили други корисници. Такође, оно што је изузетно важно приметити јесте да коментари често немају везе са самом садржином вести.

Обим овог рада не дозвољава детаљну анализу коментара и реакција, стога ће бити дати само одређени примери који илуструју горе наведене чињенице. Када је реч о броју коментара, ово су неки од примера вести које су на матичним сајтовима привукле велики број коментара:

Наслов	Извор	Бр. коментара
„Сензационално откриће NASA: Метеорити који су пали на Земљу носе ДНК“	<i>Blic</i> , 13.08.2011.	446
„Ванземаљци у новембру нападају Земљу?“	<i>B92</i> , 14.07.2011	213
„Ускоро експлозија звезде која ће осветлити Земљу на две недеље“	<i>Blic</i> , 21.01.2011	267
„Мистериозна кугла из свемира пала на Земљу“	<i>Kurir</i> , 23.12.2011.	93

Табела 3: Примери вести са великим бројем коментара

Као што је већ речено, коментари често немају везе са самом садржином вести. У том смислу, и вест која није посебно сензационалистичка може да изазове велики број коментара уколико се у њој створи дискусија.

Исто тако, треба приметити да је велики број коментара, без обзира на садржај вести, окренут критици дневно-политичке стварности Србије и света. Ово се опажа како у вестима које се тичу занимљивости из астрономије, тако и вести из псеудонауке које говоре о ванземаљцима и смаку света.

5. ЗАКЉУЧНА РАЗМАТРАЊА

Из свега изложеног, могу се формирати одређени закључци о природи астрономских и псеудоастрономских вести у домаћим медијима. Вести које се тичу астрономије у највећем броју случајева представљају занимљивости из науке. То су кратке вести, ређе фелџони, који за тему имају неку астрономску појаву или откриће (судар галаксија, црне рупе, лансирање сателита, помрачење Месеца, итд.) Ове вести цитирају чињенице преузете из извора и по правилу се не проверавају наводи. Колико је познато, домаћи научници ретко када се позивају да прокоментаришу неку од вести или да дају своје стручно мишљење.

Чињеница да се ове вести махом појављују у рубрикама забавног карактера говори о њиховом статусу. Ове се вести представљају као занимљивости, у рангу необичних догађаја широм света, или чак дешавања из света познатих. Научни карактер вести налази се у позадини, док је најбитније заинтересовати читаоца примамљивим насловом и садржином вести. У том смислу, не чуди да се ове вести не третирају као едукативни или информативни материјал, већ као забавни садржај.

Ово у неку руку откривају и коментари. Највећи број вести на свим сајтовима има барем по неки коментар, што сведочи о томе да су вести читане и да посетиоци осећају потребу да оставе свој коментар. Реакције су

разнолике, и често немају везе са самом садржином вести. Има шаљивих коментара, нарочито када је реч о псеудонаучним вестима као што је посета ванземаљаца, али има и оних коментара који вести из астрономије и псеудоастрономије користе да би исказали свој став о политици Србије и света, друштвеном стању у земљи, и сл. У том смислу, вести (астрономска занимљивост, сензационалистички чланак о смаку света и др.) постају само повод да се исказе мишљење о ширим друштвено-политичким темама.

Анализа астрономских вести са посматраних медија показује две значајне карактеристике које овде треба нагласити. Прво, примећује се да и поред разлика у статусу, репутацији, уређивачкој политици и традицији, медији махом објављују исте вести. Тачан број вести варира, и увек је могуће пронаћи вест коју је објавио само један лист. Ипак, тренд показује да не постоје веће разлике у одрабиру, садржини и типовима астрономских и псеудоастрономских вести које се објављују. Ово је свакако последица чињенице да се највећи број вести овог типа преузима путем агенција, и да се уз мале или никакве измене објављује. На овај начин, добија се одређени корпус вести (махом занимљивости из астрономије) које се појављују у свим посматраним медијима. Као што је већ речено, чињеница да се ове вести објављују у рубрикама забавног карактера сугерише да их уредници виде као врсту занимљивости општег типа намењене свима.

Друга важна карактеристика астрономских вести јесте чињеница да занимљивости из науке и објавештења о астрономским феноменима чине убедљиву већину објављених вести из астрономије. С друге стране, псеудоастрономске вести сензационалистичког карактера чине изненађујуће мали проценат анализираниог материјала. Ово може да чуди, с обзиром да су овакве вести веома упечатљиве и лако се памте. Стога изгледа као да их има много више. Ово је било једно од основних питања која смо поставили и један од основних проблема које смо желали да истражимо: да ли се медији у Србији више ослањају на сензационалистичке чланке без покрића у науци? Такође, да ли приближавање 2012. године чини да се у медијима појављују чланци о календару Маја и смаку света? Одговор на оба питања је – не. Бар када је реч о вестима из астрономије, највећи број чланака јесу научне занимљивости, а не сензације и псеудонауке. А уколико се медији и интересују за 2012. и смак света, овај интерес није посебно примећен у посматраним медијима. Претпоставили смо да би на прагу 2012. број ових вести могао да се повећа, али то се није догодило у некој значајној мери. Могуће да је период који је покривало истраживање исувише удаљен од наводног дана смаку света и у том смислу било би занимљиво истражити како ће се медији понашати и које ће вести објављивати током 2012. године.

Осим ове препоруке за даље истраживање, може се поменути још неколико тема које би требало истражити како би се стекао дубљи увид у начин на који медији у Србији представљају астрономију. Једна од могућности јесте да се пореде исте вести у домаћим и страним медијима како би се видело да ли постоји нека разлика у извештавању или реакцијама

читаоца. Друга тема коју је могуће истражити јесу евентуални деманти и исправке: да ли постоје и на који начин обликују мишљење јавности? Исто тако, било би корисно упоредити астрономске вести са другим врстама вести објављеним у истим гласилима. Пре свега, какав је статус вести из других области науке (физика, математика, биологија, хемија?) Да ли постоје, у ком броју, и да ли се третирају на исти начин као занимљивости из астрономије? С друге стране, требало би упоредити астрономске занимљивости са вестима општег карактера које су објављене у истом листу. Да ли је тон и начин представљања исти као и код астрономских вести, или постоје значајне разлике? Који су извори и какви су коментари на ове вести? Сва ова питања могу да пруже материјал за даље истраживање на ову тему.

Најзад, треба нагласити један аспект овог проблема који је у раду само овлаш поменут. Реч је о односу који научници (астрономи, астрофизичари, представници институција и др.) имају према овај врсти вести. Каква је улога домаћих научника у формирању астрономских вести и да ли их медији уопште контактирају? Да ли су, и у којој мери, научници заинтересовани за овакав однос према медијима? Ово су важна питања, будући да медији формирају слику коју шири популација има према одређеним темама. У том смислу, у свачијем је интересу да читаоци буду адекватно информисани. Но, ова тема је по својој природи веома комплексна, и као таква није ушла у оквире овог рада.

Референце

- Crowe, M. J.: 1999, *The Extraterrestrial Life Debate, 1750-1900*, London: Dover Publications.
- „Detektovana svetlost veoma stare galaksije sa crnom rupom“: 2011. *Blic* [online], 29. јун. Dostupno na: <<http://www.blic.rs/Slobodno-vreme/Vesti/263024/Detektovana-svetlost-veoma-stare-galaksije-sa-crnom-rupom>> [Posećeno: 08.04.2012].
- E. P. K.: 2011, „Misteriozna kugla iz svemira pala na Zemlju“, *Kurir* [online], 23. decembar. Dostupno na: <<http://www.kurir-info.rs/misteriozna-kugla-iz-svemira-pala-na-zemlju-clanak-129808>> [Posećeno: 15.04.2012].
- I. H.: 2011, „Astronomi prvi put posmatrali kako crna rupa guta zvezdu“, *Blic* [online], 25. avgust. Dostupno na: <<http://www.blic.rs/Slobodno-vreme/Zanimljivosti/273372/Astronomi-prvi-put-posmatrali-kako-crna-rupa-guta-zvezdu>> [Posećeno: 14.04.2012].
- „NASA zna da se bliži smak sveta“: 2011, *Kurir* [online], 28. novembar. Dostupno na: <<http://www.kurir-info.rs/nasa-zna-da-se-bliži-smak-sveta-clanak-92416>> [Posećeno: 13.04.2012].
- Stojković, J.: 2011, „Senzacionalno otkriće NASA: Meteoriti koji su pali na zemlju nose DNK“, *Blic* [online], 13. avgust. Dostupno na: <<http://www.blic.rs/Vesti/Svet/271122/Senzacionalno-otkrice-NASA-Meteoriti-koji-su-pali-na-zemlju-nose-DNK>> [Posećeno: 15.04.2012].
- „Uskoro eksplozija zvezde koja će osvetliti Zemlju na dve nedelje“: 2011, *Blic* [online], 21. јануар. Dostupno na: <<http://www.blic.rs/Vesti/Svet/230866/Uskoro-eksplozija-zvezde-koja-ce-osvetliti-Zemlju-na-dve-nedelje>> [Posećeno: 15.04.2012].
- „У суботу помрачење Месеца“: 2011, *Политика* [online], 7. децембар. Dostupno na:

- <<http://www.politika.rs/rubrike/sharena-strana/200494.sr.html>> [Posećeno: 5.04.2012].
„Vanzemaljci u novembru napadaju Zemlju? “: 2011, *B92* [online], 14. jul. Dostupno na:
<http://www.b92.net/zivot/vesti.php?yyyy=2011&mm=07&dd=14&nav_id=525331>
[Posećeno: 15.04.2012].
- Z. N.: 2011, „Putuju taksijem oko sveta već pola godine“, *Blic* [online], 25. avgust.
Dostupno na:
<<http://www.blic.rs/Slobodno-vreme/Zanimljivosti/273400/Putuju-taksijem-ok-sveta-vec-pola-godine>> [Posećeno: 14.04.2012].

ASTRONOMY AND PSEUDOASTRONOMY NEWS IN DOMESTIC MEDIA

This paper deals with the analysis of astronomy and pseudoastronomy news in Serbian media. We wanted to research types, content and ways of representation of news which have astronomical phenomena as their subject. Furthermore, we researched pseudoscience news that deal with space and astronomy. It's shown that most of these news come from the same sources and that there are no significant differences between media. Most of them treat astronomy news more as curiosities than educational articles. In most of the cases, the subjects are interesting astronomical phenomena, while sometimes these are sensationalistic news dealing with subjects such as aliens or the end of the world.